

El Arquitecto

J. Domenech i Letajá

Tallers Vidal: 1911 -2011

**Patrimoni oblidat
del modernisme
industrial a
Barcelona**

Treball de Recerca de Bernat Pérez Llabot

Tallers Vidal: 1911 - 2011
Patrimoni oblidat del modernisme
industrial a Barcelona

Treball de Recerca de Bernat Pérez Llabot
Institut Els Tres Turons, Arenys de Mar
Coordinador del treball: Pere Planells
Departament de Dibuix
Curs 2010-2011

A la memòria dels germans Bastardas-Parera, especialment a la meva àvia Montserrat, a qui hagués entusiasmat veure renéixer, encara que virtualment, l'edifici de les seves estimades Destil·leries Parera.

Índex

1.- Introducció	6
2.- Objectius	7
3.- Recerca històrica	8
4.- Els Tallers Vidal	11
5.- L'arquitecte	15
5.1.- L'estil	17
5.2.- Obres	19
6.- Procés de digitalització	23
6.1.- Dificultats en la reconstrucció	26
7.- Conclusions	28
8.- Agraïments	29
9.- Arxius consultats	30
10.- Programari usat	31
11.- Bibliografia	32

**Architecture starts when you carefully put two bricks together.
There it begins.**

Ludwig Mies Van Der Rohe

1.- Introducció

Buscar en la història del patrimoni familiar sempre ha estat reconfortant, sobre tot si hi ha la possibilitat de fer conèixer i recuperar mitjançant la investigació sistemàtica el que pot ser patrimoni comú de la història dels meus avis i dels seus germans, i perquè no del patrimoni modernista de la ciutat de Barcelona.

Per seguir la història d'un edifici el primer que cal fer es saber-ne la ubicació, el possible arquitecte, els plànols, l'ús o usos diferents que s'hi ha donat, el propietari o els propietaris, en cas d'enderroc quan va ser i què s'ha fet al seu lloc. Finalment executar la seva reconstrucció arquitectònica amb l'excel·lent suport informàtic del programa AutoCAD, recuperant la seva forma, dimensions, estructura...

Dins l'àmbit familiar, concretament de la meua àvia paterna, existia la sospita que l'edifici on s'establiren, des de 1933, les Destil·leries Parera, de la besàvia, podria resultar òptim per l'objectiu del meu treball de recerca.

Vaig pensar si es podria tractar d'un edifici que, ara, estaria catalogat com a patrimoni industrial modernista de la ciutat de Barcelona, obra d'un arquitecte de primera fila.

Calia buscar resposta als supòsits anteriors. Aquí és on arrenca el meu treball de recerca. Parteixo sabent que Destil·leries Parera, ubicades al carrer de Casp número 141 bis de Barcelona, formà part del conjunt edificat al xamfrà nord entre els carrers Casp i Sardenya, en ple barri industrial, a l'època, de Sant Martí de Provençals, conegut com el Detroit de Barcelona. També sabent que podria tractar-se d'un arquitecte de cognom Domènech.

2.- Objectius

1. Trobar tota la informació històrica existent de l'edifici: arquitecte, plànols, propietaris, usos de l'edifici, anys de construcció, enderrocament...
2. En cas de trobar tota la informació necessària, fer-ne el seguiment històric i reconstruir l'edifici virtualment en tres dimensions.
3. En cas que els objectius anteriors s'acomplissin satisfactòriament, fer públics els resultats obtinguts.
4. Aprendre el funcionament de la recerca històrica en diversos arxius, tant públics com privats, fundacions i registres que s'han de resseguir per arribar a tenir totes les dades històriques i tècniques per recuperar un edifici.
5. Aprendre el funcionament i maneigament d'un programa, com és l'AutoCAD, utilitzat en el món del disseny i la construcció.

3.- Recerca Històrica

Façana Licors Parera (1941)

La primera consulta obligada fou dirigir-se a la Fundació Lluís Domènech i Montaner ja que és l'arquitecte, de cognom Domènech, de més anomenada. Amb les dades de carrer i número, vam comprovar que no hi havia cap indicati d'una obra de Montaner ni del seu fill, Pere Domènech i Roura, en aquella ubicació.

La segona consulta fou a l'Arxiu Històric d'Arquitectura de Barcelona pertanyent al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC). Descartarem per segon cop l'arquitecte Domènech i Montaner. Insistírem que l'arquitecte havia de ser de cognom Domènech i també en l'adreça. És així com es trobà, en el mateix arxiu, un plànol sense signar, en el llegat dels arquitectes Domènech Estapà i Domènech Mansana, fill d'Estapà. Començarem a pensar que un d'ells podria ser l'autor d'aquest edifici.

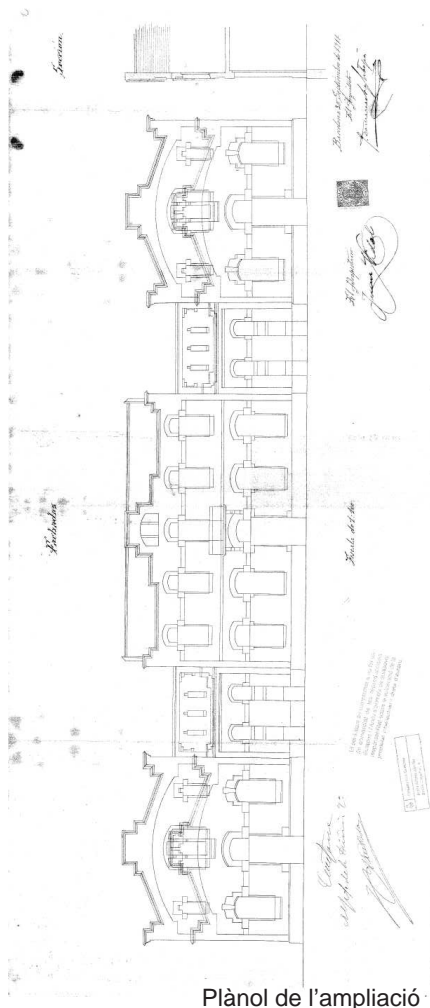
Era evident que aquest plànol sense signar no corresponia totalment a les poques imatges que la família Bastardes-Parera conserva del fulletó de propaganda del setanta-cinquè aniversari de la fàbrica de licors Destil·laries Parera (Annex: document 1). En la imatge de la façana que hi ha al fullet, s'aprecia clarament que l'edifici que cerquem està compost de planta i pis, però, en el plànol trobat, només hi havia la planta, malgrat la gran semblança amb la imatge del fulletó.

Plànol sense signatures del COAC

Calia actuar i explorar a l'Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona on demanàrem permís per accedir als documents originals de l'època. L'espera es va fer llarga però ens varen portar el lligall número 12.700 (datat el 1911) del registre 7, foli 375, titulat Expedient de permís a Juan Vidal Ferrer (Annex: document 2), per construir uns tallers en l'adreça "Chaflán Norte de las calles de Cerdeña y Caspe", actualment Casp 141, que és l'adreça que teníem. En obrir-lo, vaig comprovar, emocionat, que tenia al meu davant un projecte de 1911 amb els plànols corresponents, signats per l'arquitecte Josep Domènech Estapà. Es tancava així un cercle que podria donar, si la informació dels plànols era suficient, la informació adequada per al treball de recerca que em proposava. Vàrem demanar còpies de plànols i fotocòpies d'algun aspecte històric de la memòria.

Una sorpresa, totalment agradable, va ser la coneixença casual en el mateix arxiu de Mercè Tatger, doctora en Geografia i llicenciada en Història Moderna i Contemporània i experta investigadora del patrimoni industrial de la ciutat de Barcelona. Em comunicà, sorpresa, en veure els plànols signats per Domènech Estapà, que no hi havia cap mena de coneixement ni referència històrica sobre l'existència d'aquella construcció, ni tant sols que correspongués als Tallers Juan Vidal. A partir d'aquí buscarem l'edifici en tot tipus de catàlegs de l'obra de Domènech Estapà i no apareix enlloc. Així doncs, ens trobem davant d'una troballa històrica i arquitectònica totalment inèdita. Per tant, vàrem donar la notícia, la bona nova, a l'Arxiu Històric d'Arquitectura, podent així identificar el plànol que tenien del fons Domènech Estapà/Domènech Mansana amb la finca i l'arquitecte que corresponia.

A partir d'aquí continuem la investigació amb una posició sòlida i amb uns plànols adequats, pel posterior treball de digitalització 3D.

La tasca de recerca continuà esperonada per obtenir, si existia, alguna documentació suplementària, que no menys important. Així doncs, ens dirigirem a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona, a l'Arxiu Mas de l'Institut Amatller d'Art Hispànic i a la Càtedra Gaudí que té diversos llegats fotogràfics, dipositats a l'Escola fotogràfica de l'UPC en el Departament de Memòria de la Imatge. En aquest últim, hi trobem fotografies, en format placa de vidre de Domènech

Estapà, entre d'altres. Demanàrem si tenien alguna fotografia corresponent a la direcció de la nau industrial, donant totes les senyes possibles (arquitecte, nom del propietari, any de construcció i que els propietaris es dedicaven a les arts gràfiques).

La petició donà el seu fruit. En l'esmentat arxiu tenien llistada una fotografia a nom de "Juan Vidal Imprenta-Talleres". Com no podia ser d'altra manera, la Càtedra Gaudí, ens digitalitzà la imatge. Tal com vàrem fer amb l'Arxiu Històric d'Arquitectura els proporcionàrem la ubicació exacta de l'edifici i certificàrem que, realment, la construcció era de Domènech i Estapà i feta l'any 1912, any en que l'edifici és totalment acabat.

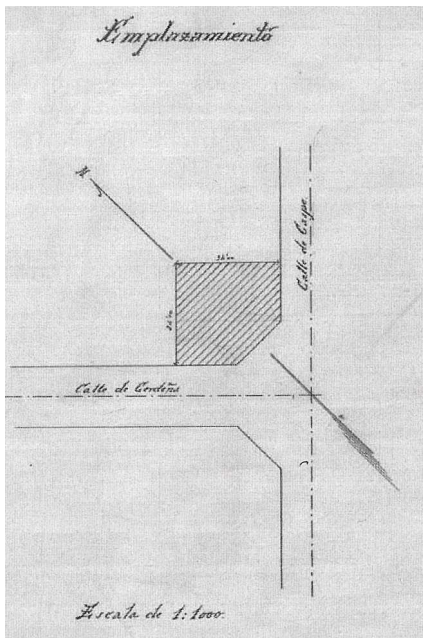
(Annex: document 3)

Fotografia feta per Domènech Estapà, 1912

4.- Els Tallers Vidal

Segons consta a l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona, els germans Planes i Calvet, mitjançant escriptura notarial de 18 de març de 1911, estableixen a perpetuïtat i emfiteusi concedir a Don Juan Vidal i Ferrer la porció de terra per edificar situada a l'eixample de la ciutat de Barcelona, a la barriada de Sant Martí de Provençals, corresponent a la secció segona del Registre de la Propietat del nord de la capital.

El terreny forma xamfrà en els carrers de Sardanya i Casp i té una extensió de mil cinquanta-vuit metres quadrats, equivalents a vint-i-vuit mil pams vint-i-cinc centímetres quadrats. Aquesta superfície és confrontant per davant amb el carrer Sardanya. A l'època, al darrera hi havia els terrenys dels germans Planes i Calvet, a la dreta, els terrenys de la Senyora Anna Planas i, a l'esquerra, el carrer de Casp.

Juan Vidal, amb data 3 d'abril de 1911, entrega a l'Ajuntament la petició de la voluntat de construir uns tallers d'arts gràfiques al solar de la seva propietat segons el plànols signats per l'arquitecte Domènech Estapà que, per duplicat, s'hi acompanyen.

El dia 22 del mateix mes, l'Excel·lentíssim Ajuntament Constitucional de la Ciutat de Barcelona notifica a Juan Vidal que cal presentar-se el dia 25 al Consistori i fer entrega de l'acte notarial amb els llandars i les superfícies de la parcel·la a construir, realitzada pel notari Don Narciso Batlle i Baró, a la secció i negociat d'obres particulars.

El 8 de juny de l'any onze, l'Ajuntament acorda el permís per construir uns tallers en els solar anteriorment esmentat, pagant pels seus drets mil deu pessetes i trenta-dos cèntims més la quantitat de cent vint-i-vuit pessetes cada tres mesos d'obres.

En data 16 d'octubre l'Ajuntament, vist l'acord anterior de 8 de juny, concedeix permís al Sr. Juan Vidal per construir en els citats terrenys. Els senyor propietari, Juan Vidal, el 18 d'octubre entra una instància a l'Ajuntament de Barcelona exposant el desig de modificar els

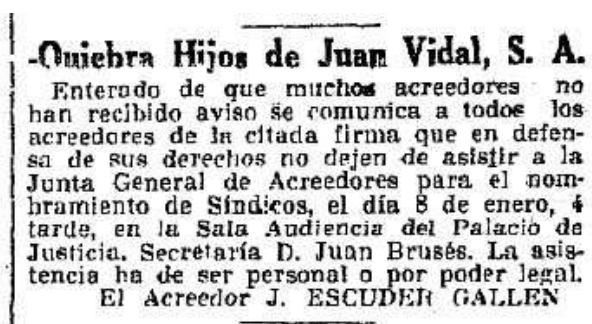
plànols originals, entregats el 3 d'abril del mateix any, per elevar un pis sobre els cossos laterals i sobre la crugia posterior del cos central de la manera i forma que es detalla en els nous plànols també signats per Domènech Estapà. Se li concedeix el permís.

Les obres de la primera petició van solapar-se amb els permisos corresponents a l'ampliació ja explicada, acabant la construcció el març de 1912.

Segons el Registre de la Propietat número 21 de Barcelona, el propietari Juan Vidal i Ferrer de l'anomenada "Imprenta-fàbrica de libros, rayados y muestrarios", situada als carrers Casp 141 i Sardanya 200 de Barcelona, va ser propietari de l'edifici fins a començaments de l'any 1932 (any en què fa fallida), separant la finca en dues unitats: una d'elles, la més gran (el bloc central, el lateral del carrer Sardanya i els dos espais d'unió dels blocs laterals amb el central), segons el Registre de la Propietat, s'adjudica per compra a "Laboratorios Eles S.A.", entitat constituïda per transformació en societat anònima de la Sociedad Cardona Basó y Compañía, els quals mantindran la construcció de Domènech i Estapà fins el 22 de novembre de 1961, on es farà un enorme bloc de pisos, desapareixent la part més important d'aquest edifici modernista i s'inscriurà com a obra nova en el mateix registre a 16 de gener de 1962.

Anunci La Vanguardia, 1 de novembre de 1936

La Vanguardia, 6 de gener de 1932

Dolors Parera amb el seu espòs Albert

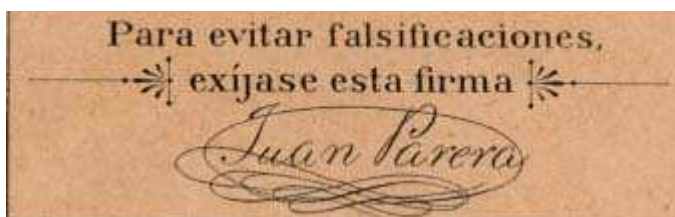
La nau restant, la del carrer de Casp, ara 141 bis, fou comprada en subhasta per Dolors Parera i Bisbal, esposa d'Albert Bastardas i Sampere (advocat i polític republicà elegit alcalde popular de Barcelona, 1908-1909, així com vicepresident de l'assemblea de la Mancomunitat de Catalunya, 1915), i adjudicada (segons el Registre de la Propietat el 28 de setembre de 1933) per instal·lar-hi la fàbrica de licors Destil·leries Parera, heretades del seu pare Joan Parera (industrial licorer de Barcelona que havia après l'art de l'aniset a Cuba) que eren ubicades, fins aquell moment, al carrer de la Boria 22 i Princesa 7 de Barcelona. El nom d'aquestes destil·leries es troba també com a "Destilería Hija de J. Parera".

Reconeixaments a Licors Parera

Etiqueta de Destil·leries Parera

Etiqueta

Dolors Parera i Bisbal mor el 12 de febrer de 1951 i hereta la fàbrica, el seu fill Albert Bastardas Parera (segons escriptura de 10 d'agost de 1951) i la seva inscripció d'herència al Registre de la Propietat és del 15 de gener de 1953. Destil·leries Parera continuà la seva activitat econòmica en aquest emplaçament fins que l'empresa "Inmobiliaria Caspe S.A." compra el dret de vol i construeix un bloc de pisos desapareixent definitivament tot rastre de l'edifici de Domènech Estapà. L'obra nova serà inscrita al Registre a 21 de gener de 1964.

El 1966 Destil·leries Parera compleix el seu centenari (1866-1966) i continua la seva activitat econòmica fins 1970 a Vilassar de Dalt on s'havia traslladat després de la nova edificació al carrer de Casp.

Volem remarcar que es va enderrocar l'edifici durant l'alcaldia de Josep Maria de Porcioles (1957-1973) període en què es van destruir i malmetre molts edificis modernistes de l'eixample barceloní que serien, actualment, de gran interès històric, cultural i arquitectònic.

L'edifici actual, a l'emplaçament dels Tallers Vidal

5.- L'arquitecte: Josep Domènech Estapà

Domènech Estapà nasqué a Tarragona el 7 d'octubre de 1858. La seva vida professional va transcórrer, en la seva major part, a Barcelona, on es traslladà de jove.

Allà els estudis d'arquitectura i n'obté el títol el 1881 amb la qualificació d'excel·lent, essent nomenat, pel claustre de professors, l'alumne més distingit del curs. El mateix any es gradua com a doctor en ciències exactes amb el títol de llicenciat amb premi extraordinari i també obtingué el títol d'agrimensor (topògraf destinat a la delimitació de superfícies, el mesurament d'àrees i la rectificació de límits).

El 12 de desembre de 1881 ingressa com acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts que el rep amb solemnitat el 1882, acte en el qual llegí el discurs "La geometría proyectiva en el arte arquitectónico".

El 1883 és nomenat secretari de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya i el mateix any comença a exercir com a arquitecte municipal de Sant Andreu de Palomar, càrrec que mantindrà fins l'agregació del municipi a Barcelona.

En la primera etapa de l'Exposició Universal de 1888 va ser Arquitecte en Cap de la Secció Segona fins a la participació directa de l'Ajuntament a l'esdeveniment.

Va tenir una llarga activitat a la Universitat. Ja des de 1880 i fins el 1882 va exercir com a professor auxiliar interí a la Facultat de Ciències. El 1888 va ser nomenat catedràtic de Geodèsia a la Universitat de Barcelona, el 1895 de Geometria Descriptiva i des de 1900 de Geometria de la Posició.

El 1902 va ser el guanyador del concurs per al Projecte de l'Hospital General de Barcelona (Hospital de Sant Pau), que després d'una

aferrissada polèmica va ser finalment projectat i construït per Domènech i Montaner.

El 1911 llegí “El modernismo arquitectónico”, publicat a “Arquitectura y construcción” volum XVI del maig de 1912, particularment valuós.

L’any 1912 és designat president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts. Va rebre el títol de “Caballero de la Orden de Alfonso XII y Comendador de Isabel la Católica” i també va ser nomenat Arquitecte de Construccions Civils dependents del Ministeri d’Instrucció Pública i Belles Arts.

Va morir a Cabrera de Mar, el 5 de setembre de 1917, on és enterrat.

Està considerat un prohomer de l’arquitectura catalana moderna i una personalitat científica i acadèmica de primera magnitud.

Detall de la façana de la Casa Domènech

5.1.- L'estil

L'obra de Domènech Estapà és un intent més de trencar amb el classicisme i l'historicisme acadèmic. Aquesta recerca d'un estil propi es desenvolupa en el mateix marc cronològic que el Modernisme, però, igual que d'altres arquitectes de la seva generació, com Enric Sagnier i Villavecchia, no s'identificà mai amb aquest moviment, no es reconeixerà mai com a modernista. Se'l considera eclèctic (tendència arquitectònica desenvolupada al s. XIX que barreja elements estilístics diversos i perdurà, coexistint amb el Modernisme i les noves tendències, fins ben entrat el s. XX),

Des d'uns inicis, on la influència de l'arquitectura de la Renaixença és encara distingible, passarà a edificis d'un estil més personal i progressivament anirà incorporant elements constructius i decoratius d'inspiració centre –europea, com la casa que construeix per a ell mateix al carrer València, on es mostra particularment expressionista i manipula brillantment les possibilitats de pedra i maó vist.

Detall de la façana Casa Domènech

El seu estil es caracteritza per una indissimulada cerca de la monumentalitat i un cert eclecticisme conceptual. La simetria i l'axialitat compositiva són rigoroses i absolutes i destaca molt freqüentment una atenció desproporcionada a la part superior dels edificis amb coronaments aclaparadors. El seu repertori de formes és molt personal, amb franca ruptura amb les propostes més estrictament modernistes. Moltes d'aquestes formes provenen de l'esquematització i reelaboració d'elements classicistes: el frontó d'arc rebaixat i sense base, motllures seccionades utilitzades de manera molt diversa, etc. En els seus projectes, combina les estructures allindades amb la presència molt freqüent dels arcs rebaixats i de l'arc de mig punt, simple o peraltat. El tractament de les finestres és molt característic, sovint protegides per guardapols ample, i sempre verticalitzades pel seu disseny o bé la seva partició en columnetes, aconseguint finestres dobles, triples o transformant-les directament en galeries. A la part superior de les façanes, les columnes sobre mènsules exemptes li serveixen per servir coronaments més potents. La decoració vegetal sempre està fortament geometritzada i molt delimitada en la composició rígida dels paraments. Finalment, la utilització de les estructures metàl·liques vistes es repeteix, especialment a cobertes i rotondes.

Per entendre el lloc que ocupa l'arquitecte Domènec Estapà en el seu context històric, cal remarcar que, per sobre de les diferències entre els resultats de la seva arquitectura i els dels arquitectes modernistes (i malgrat la seva aparent oposició total) tenen un important nexa d'unió ideològic: l'afany comú de trobar una arquitectura moderna, primer, i catalana després; la voluntat de reacció contra els que creuen les falsedats de l'últim neoclàssic, tot utilitzant els materials amb sinceritat i rebutjant imitacions enganyoses.

Coronaments desapareguts de la Casa Beloso

5.2.- Obres

Façana Reial Acadèmia de les Ciències i Arts

La seva obra catalogada ha estat relativament poc estudiada. La descoberta de Tallers Vidal amb tota la documentació, plànols, expedient del permís d'obres i fotografia, ha permès recuperar la memòria d'una antiga nau del patrimoni industrial modernista de la Barcelona de començaments de segle. Aquest any és, justament, quan es compleix el centenari de la seva construcció (1911-2011).

A continuació anomenem un recull de les seves obres principals, classificades segons l'encàrrec que rebia, classificació que no s'adequa amb l'ordre d'estils ni el cronològic, que, entre ells, tampoc es corresponen, és a dir: els estils que utilitza no són un canvi en la seva manera de crear.

Arquitectura personal:

1880- Reforma de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts (centrada en una nova façana i la construcció d'una torre de dues plantes per allotjar-hi els observatoris astronòmics), La Rambla, 115. Actualment també s'hi emplaça el Teatre Poliorama.

1893-1895- Sociedad Catalana para el alumbrado por gas, Portal de l'Àngel, 20-22. Actualment és l'edifici on hi ha la botiga H&M més gran de Barcelona.

1893-1909- La Fàbrica del Gas, actual Passeig Salvat Papasseit, 1. Les dependències que en queden s'han reformat per convertir-les en un equipament municipal d'educació mediambiental, la Fàbrica del Sol. També se'n conserva la torre de les aigües.

Torre de les aigües de la Fàbrica del Gas

Observatori Fabra

1900-1909- Asilo-Amparo de Santa Lucía para Ciegos, Teodor Roviralta, 55. Actualment és part de la seu de l'antic "Museu de la Ciència", actual "CosmoCaixa".

1902-1904- Observatori Fabra, actual Camí de l'Observatori, s/n.

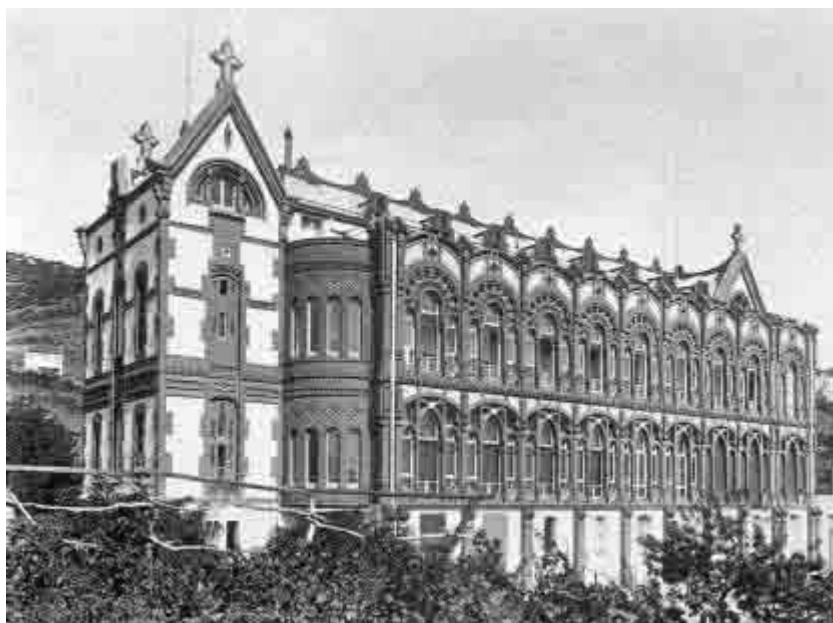
1904- Casa Antoni Costa, Rambla Catalunya, 112.

1908-1909- Casa Domènech, València, 241. Hi emplaçà la seva pròpia residència.

1912- Estació terminal de ferrocarrils del nord-oest d'Espanya (Estació Magòria), Gran Via de les Corts Catalanes, 247. Actualment el Casal Cívic de Barcelona Magòria.

Plànol de l'Estació Magòria

Asilo-Amparo de Santa Lucía

Arquitectura oficialista:

1881-1904- Presó Model, Entença, 115.

1880-1904- Hospital Clínic i Facultat de Medecina, Casanova 143.

1887-1908- Palau de Justícia de Barcelona, Passeig Lluís Companys, 14-16. En col·laboració amb Enric Sagnier i Villavecchia.

Hospital Clínic i Facultat de Medecina

Palau de Justícia de Barcelona

Arquitectura d'estil imposat:

Tallers de "El Àguila". Actualment desaparegut i molt poc estudiats. No se'n coneixen les dates exactes de construcció.

1908-1909- Casa Beloso, Rambla Catalunya, 74. Construïda conjuntament amb la Casa Domènech. Actualment no se'n conserva la magnífica part alta de la façana perquè s'hi van aixecar més pisos trencant completament la bellesa de l'obra.

1912- Casa Simón, Passeig de Gràcia, 3. Continuada, en la direcció de les obres, pel seu fill Josep Domènech i Mansana.

Campanar de les Carmelites

1910-1921- Carmelites, Avinguda Diagonal, 424. Acabada pel seu fill ja que Estapà sofrí un accident. El campanar fou enderrocat el 1973 pels propietaris.

Altres obres:

1882-1883- Cúpula de Sant Andreu de Palomar, Pont, 3. Va ser una reconstrucció, doncs la cúpula original de Pere Flaqués va esfondrar-se poc després de la seva construcció, el mateix any 1882.

1885-1886- Palau Simón, a l'illa de cases compresa pel Carrer de Llúria, Pau Claris i Mallorca. Va ser enderrocat els anys 70.
1888- Projecte inacabat per al Pavelló de la Indústria per a la Primera Exposició Universal de Barcelona.

1889- Palau Montaner, Mallorca 278. Estapà projectà i començà a construir el palau Montaner. El 1891 deixà les obres, quan ja s'havien construït dos pisos, per desavinences amb el propietari i passaren a Domènech i Montaner. Actualment és la seu de la Delegació del Govern a Catalunya.

Panteó Ortoll

1891- Església Parroquial de Sant Esteve Sesrovires, Plaça del Doctor Tarrés. Es difícil reconèixer els trets personals de l'arquitecte.

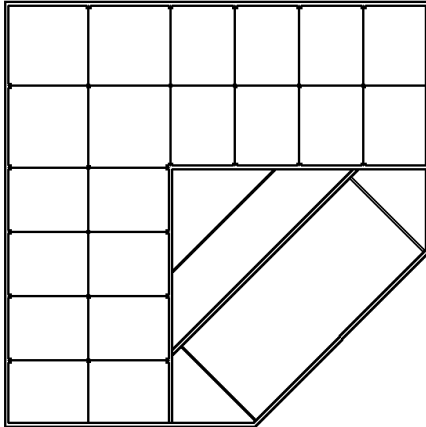
1896- Església de Santa Eulàlia Vilapicina, Passeig Fabra i Puig, 260. En destaca el disseny de la façana que no fou realitzada.

1902- Panteó Ortoll, cementiri de Vilanova i la Geltrú. Destaca entre les seves diverses obres escultòriques, especialment retaules i panteons.

Totes les seves obres principals es troben a la ciutat de Barcelona excepte el pavelló Ortoll que és a Vilanova i la Geltrú.

6.- Procés de digitalització

Planta amb AutoCAD

A partir dels plànols obtinguts (Annex: document 4), del fulletó de les Destil·laries Parera i de la fotografia trobada a la Càtedra Gaudí s'ha pogut efectuar el procés de digitalització amb l'AutoCAD.

Analitzant el plànol d'emplaçament, on claríssimament es veu que és el xamfrà nord entre els carrers Sardanya i Casp, emmarcàrem la superfície corresponent a l'edificació en estudi. Un cop delimitada la superfície col·locàrem tots els elements que s'indicaven en el plànol de la planta baixa, parets, columnes i el tram de les bigues que serviren, per poder, més tard, fer-lo servir com a referència per desenvolupar altres elements al lloc corresponent, bàsicament les voltes i les claraboies.

Amb el plànol de façanes es va començar a fer cada una d'elles per separat, la del xamfrà i la d'un lateral ja que només calia fer-la un cop perquè manté una total simetria amb l'altra façana lateral, i en una posició que no era la final, estirades planes sobre el terra.

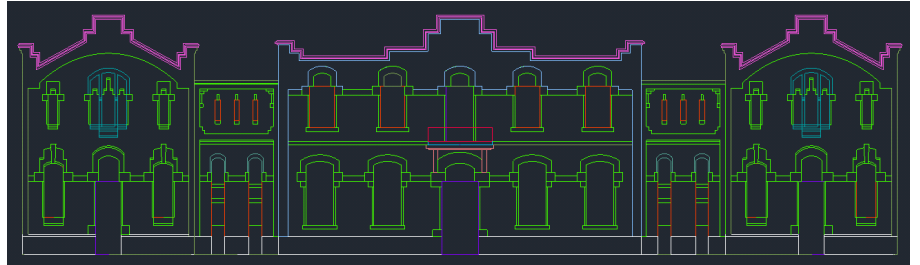
Així doncs, anàrem traspasant la informació dels plànols sobre la pantalla per poder tenir les mides a l'ordinador. Quan teníem la base de les façanes, segons el plànol, passàrem a extreure informació visual de les dues fotografies de la part exterior. S'observa que a la imatge de Can Parera ja hi ha hagut una reforma a la façana respecte a l'edifici original per posar-hi un moll de càrrega i descàrrega.

De seguida ens adonàrem que, com era natural a l'època, alguns elements no estaven indicats als plànols o que, en algun cas, hi havia petites diferències entre l'edifici real i el seu disseny sobre paper. Moltes vegades els arquitectes obviaven detalls que els mestres d'obra resolien satisfactòriament per l'arquitecte i el client.

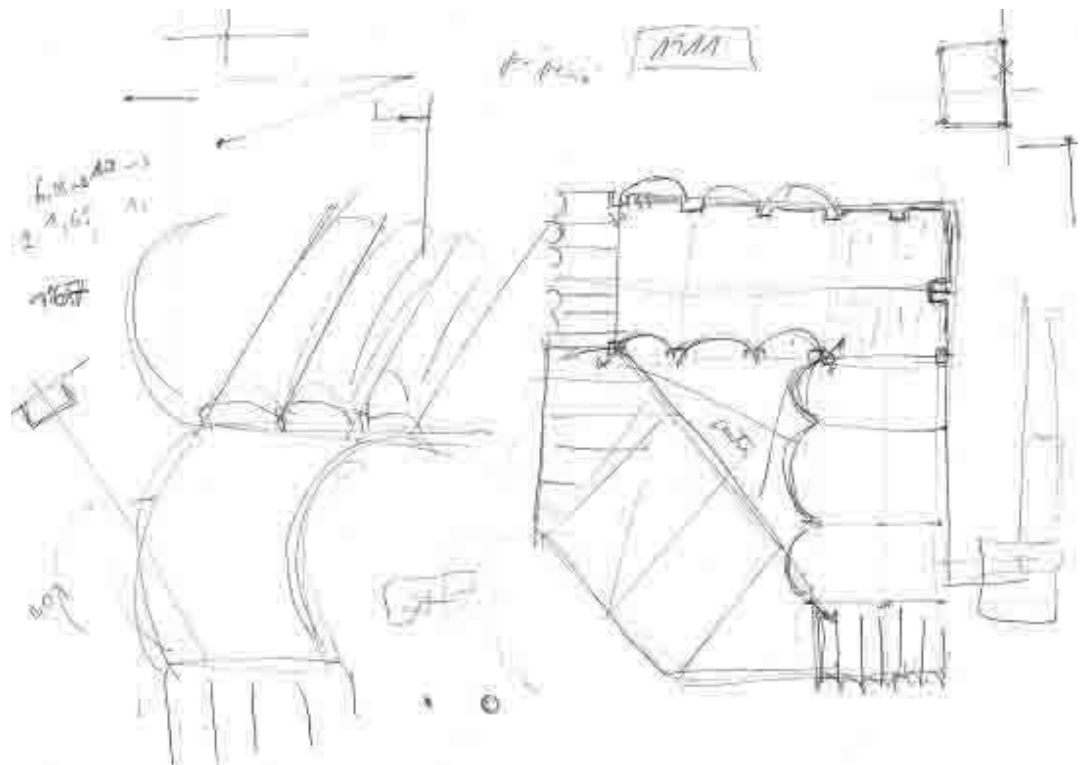
Tot allò que faltava en els plànols però existia a les imatges havia d'estar inclòs en el model en tres dimensions, per bé que en desconeixia les mides i com era exactament (a les fotografies no es poden apreciar grans detalls, doncs són en blanc i negre i amb una resolució escassa). Per això hem buscat informació escrita i

fotogràfica d'altres edificis del mateix arquitecte desapareguts que hem aconseguit als arxius consultats o dels que es conserven encara avui dia cosa que ens ha permès fer-nos bastant la idea de com construïa Domènech Estapà.

Havent fet les façanes i col·locades a bon lloc, s'havien de crear els espais interiors, però no hi ha massa informació. En els plànols el que s'indica és un entramat metàl·lic, cosa que podria semblar diferent al que després es construï (per les imatges se sap que hi havia voltes), segurament perquè en aquells anys ja es donaven per suposat algunes solucions com les voltes per sota d'uns eixos metàl·lics que anaven de pilar a pilar, abaratint així l'obra. A partir d'aquestes imatges es deduí com estaven distribuïdes les voltes.

Esbòs Albert Bastardas Porcel (2010)

Havent acabat els interiors, vam fer les teulades (deduint de forma aproximada el pendent a partir dels plànols de secció), claraboies i alguns altres detalls.

Finalment realitzàrem els fonaments tal com s'indica als plànols. I per acabar s'apliquen diferents materials als elements de l'edifici, estructurals, parets, portes, finestres, vidres, ferros, rajoles, per donar un efecte més real a la recreació.

A l'annex es recullen diferents imatges de la reconstrucció digital.

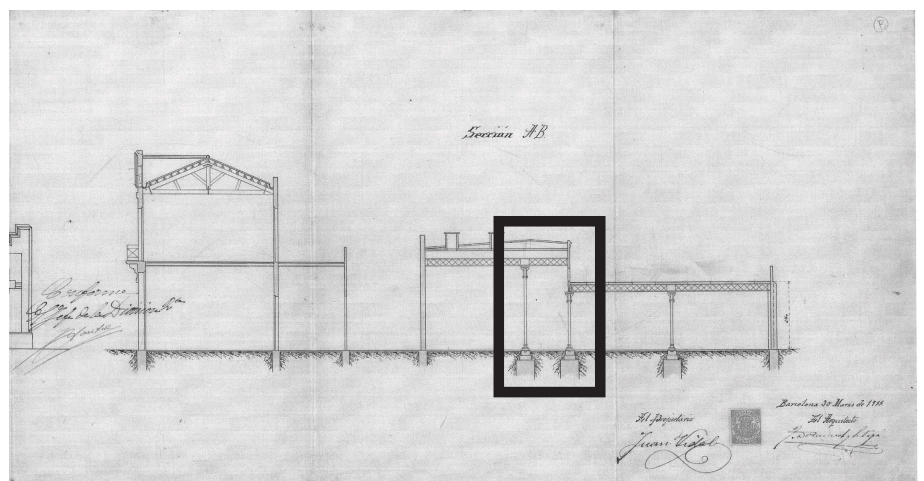
En la reconstrucció ha estat molt important respectar les ecales dels plànols, tan gràfiques com numèriques.

Tot el procés ha estat molt llarg i lent i m'he trobat amb algunes dificultats i impediments que esmento en el següent apartat.

6.1.- Dificultats en la reconstrucció

- Problemes de compatibilitat de l'AutoCAD 2005, la versió que tenia a l'abast, amb el sistema operatiu (Windows 7) del meu ordinador. Per això el que s'ha fet és crear una màquina virtual dins l'ordinador amb Windows XP que va permetre instal·lar la versió del 2005. Més endavant vaig obtenir l'AutoCAD 2011 (que va sortir el 2010) i que sí que era compatible amb el Windows 7. Aquesta versió del programa m'ha posat les coses una mica més senzilles, doncs la seva interfície gràfica està feta per a ser molt més intuïtiva.
- L'esmentada falta d'informació detallada de l'edifici i la no correspondència entre plànols i fotografies.
- El problema de la columna doble: en la secció AB (Annex: document 4) apareix dues vegades representada una mateixa columna. Consultarem dos arquitectes, propers a la família i cada un d'ells proposà una solució diferent. Amb el professor Pere Planells, el meu tutor, arribarem a la conclusió que el plànol de la secció no coincidia exactament amb el tall que estava indicat a la planta (tall AB), podria ser perquè hi hagués un error, no se sap. A més, aquesta columna està situada en una zona on el sostre de l'edifici fa un canvi d'alçada. Hem pres la iniciativa de crear una columna amb dos capitells.

- Al'hora de crear els maons decoratius (els del perímetre de les façanes) volíem fer-los individualment, però l'ordinador amb l'AutoCAD no aguantava la quantitat tan enorme de maons-informació (n'hi havia a centenars) i al final hem optat per recrear-los mitjançant un material que, a més, ha resultat ser molt més real.

- Hi ha hagut problemes relacionats amb el programa, de tant en tant es parava i no responia i, molt sovint, suposava la conseqüent pèrdua del que s'havia anat elaborant quan havia de tancar el programa forçosament, encara que sempre hi havia la precaució d'anar guardant sovint.

- També ha estat costós tirar endavant quan s'havia de crear alguns elements sofisticats, com la barana del balcó, i en fer algunes operacions, com diferència entre sòlids, ja que el programa avançava lentament. Actualment, si s'activa la barana del balcó, el programa queda completament bloquejat.

Malgrat aquests problemes ha estat molt positiva l'experiència amb el programa.

7.- Conclusions

1. S'han rescatat els plànols i documents d'un edifici intensament lligat a la família i que pertany a un dels arquitectes més importants del Modernisme com és Josep Domènech i Estapà.
2. S'ha trobat la informació adequada per a explicar la història des que s'aixequen els Tallers Vidal fins que desapareixen els "Laboratorios Eles S.A." i les Destil·laries Parera.
3. S'ha recuperat una fotografia feta pel mateix Domènech Estapà de la seva pròpia obra que fins ara ha restat en l'oblit.
4. He après com funciona una recerca històrica. A partir de molt poques dades s'ha anat fent créixer un projecte que en un principi semblava que no podria tirar endavant per la falta de documentació escrita.
5. S'ha informat tant a l' Arxiu Històric d'Arquitectura del Col·legi d'Arquitectes de Barcelona com a la Càtedra Gaudí de la UPC de la ubicació exacte de l'edifici i els certificarem que, realment, la construcció era de Domènech i Estapà i l'any d'edificació.
6. He après a fer recerca, investigació en arxius històrics, fundacions, registres, documents, per poder historiar Tallers Vidal des da la seva concepció fins a l'actualitat (1911-2011).
7. He après a fer funcionar un programa utilitzat en l'arquitectura professional, l'AutoCAD. A més, del Pagemaker per a l'edició dels textos i el Photoshop per les fotografies.
8. S'ha reconstruït, de forma virtual, els Tallers Vidal, podent així tornar a admirar un edifici que, com tants d'altres, ha desaparegut dels carrers de Barcelona pel creixement i l'especulació, sobretot en els anys 60 i 70 en ple franquisme.
9. S'ha recuperat per a tothom, s'ha fet públic gràcies a aquest treball, l'edifici Tallers Vidal de l'Arquitecte Domènech Estapà, pertanyent al patrimoni arquitectònic industrial modernista.

8.- Agraïments

A Albert Bastardas Porcel, arquitecte, cosí germà del meu pare i fill d'Albert Bastardes Parera, per la seva memòria i recordança: "...un arquitecte de cognom Domènech pot haver signat l'edifici de Destil·laries Parera...", quanta raó tenia. Sense les seves paraules aquest treball no hauria existit mai i l'edifici hagués restat en l'oblit. També com a arxiver de l'arxiu del seu pare, l'Arxiu Albert Bastardes, que en tot moment ha estat atent a dubtes tan històrics com arquitectònics.

Al professor Eladio Temiño Fernández per l'ajuda que em va donar en resoldre problemes d'informàtica que vaig tenir en començar aquest treball.

A Luna García-Longoria Batanete , estudiant d'arquitectura a la Universitat de Sevilla, per el primer impuls en el treball amb l'AutoCAD.

A la meva família pel suport donat en tot moment.

Al meu tutor i professor Pere Planells Bonet que s'ha implicat al màxim en aquest treball des que li vaig proposar. Vull expressar el meu agraït reconeixement per la seva paciència i eficàcia.

9.- Arxius consultats

Arxiu Albert Bastardas i Sampere.
(C/ Santa Llúcia, 1. Barcelona)

Arxiu Albert Bastardes.
(C/ Angel Guimerà, 41. Vilassar de Dalt)

Arxiu Fotogràfic de Barcelona.
(Pl. Pons i Clerch, 2. Barcelona)

Arxiu Mas de l'Institut Amatller d'Art Hispànic.
(Pg. de Gràcia, 41. Barcelona)

Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí.
(Av. del Bogatell, 17. Barcelona)

Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona.
(C/ Bisbe Caçador 4. Barcelona)

Biblioteca de la Fundació Antoni Tàpies.
(C/ Aragó, 255. Barcelona)

Càtedra Gaudí de la UPC- Fons Domènech Estapà.
(Av. Diagonal, 649. Barcelona)

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya-Arxiu Històric d'Arquitectura de Barcelona.
(C/ Arcs, 1-3. Barcelona)

Fundació Lluís Domènech i Montaner.
(C/ Rosselló, 244. Barcelona)

Hemeroteca La Vanguardia.
(www.lavanguardia.com/hemeroteca)

Registre de la Propietat núm. 21 de Barcelona.
(C/ Joan Miró, 19-21. Barcelona)

10.- Programari usat

Adobe PageMaker 7.0

AutoCAD 2005 i 2011

Google Earth

Microsoft Office 2010

Photoshop elements 6.0

11.- Bibliografia

Bancells, C. (1990). Guia modernista de l'Eixample. Barcelona: Nou Art Thor. ISBN: 8473272188.

Basania, X; Checa Artasu, M.; Orpinell, J. (2000). Barcelona, ciutat de fàbriques. Barcelona: Nau Ivanow. ISBN: 8492264640.

Loyer, F. (1991). Catalunya Modernista (1888-1929). Barcelona: Edicions Destino. ISBN: 978-84-233-2082-0.

Mas i Solench, J.M. (1990). El Palau de Justícia de Barcelona. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. ISBN: 8439314523.

Maspoch, M. (2008). Galeria d'autors, Ruta del Modernisme de Barcelona. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida. Barcelona: Gustavo Gili. ISBN: 8425214300.

Nadal, J.; Tafunell, X. (1992). Sant Martí de Provençals, Pulmó Industrial de Barcelona (1847-1992). Barcelona: Columna Edicions. ISBN: 8478093923.

Pastor, A.; Borniquiel, N.; Sierra, A. (1999). Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Centre de Documentació. ISBN: 9788488258397.

Pérez-Bastardas, A. (1987). Els Republicans nacionalistes i el catalanisme polític: Albert Bastardas i Sampere (1871-1944). Barcelona: Edicions 62. Dos volums. ISBN: 9788429725568 i 9788429726251.

Tatjer, M.; Vilanova, A. (2002). La Ciutat de les Fàbriques. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. ISBN: 8476099894.

De res no ens val l'enyor o la complanta,
ni el toc de displicent malenconia
que ens posem per jersei o per corbata
quan sortim al carrer. Tenim a penes
el que tenim i prou: l'espai d'història
concreta que ens pertoca, i un minúscul
territori per viure-la. Posem-nos
dempeus altra vegada i que se senti
la veu de tots solemnement i clara.

Miquel Martí i Pol

